

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Exemplorum Libri Tres

Liber Primus Siue Vis Et Virtus Exemplorum, Hoc est, Solatia Et Documenta
- Hæc Moribus, Illa Temporibus Nostris Adhibita

Stengel, Georg

Ingolstadii, Anno M.DC.L.

Caput XLV. Patientiæ & fortitudinis exempla, quomodo olimsurpata
quomodo nunc vsurpanda?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48162](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48162)

inconsiderata audacia, veniam peteret. Quam libens concessit, & hominem paterne instruxit, ut ab inferenda iniuria se contineret. Quo factum est, ut a viris principibus in honore haberetur, qui eum summa reuerentia ad Imperatorem deduxerunt. Hæc ex vita S. Spiridionis, docentia, quantum ex malis toleratis fructum reportent etiam aspicientes. Igitur eiusmodi exemplis fas est alijs prodesse, dum non tædet præluere. Qui sic præ est, bene præ est, quia prodest. Et, ut S. Leo ait, *validiora sunt exempla, quam verba, & plerimum est opere docere, quam voce.*

S. Leo serm. 11. de S. Laurent.

CAPVT XLV.

Patientia & fortitudinis exempla, quomodo olim vsurpata, quomodo nunc vsurpanda?

Exempla hæc patientiæ, quibus præire alijs oportet, tunc demum, velut per manus dabimus, si ipsi prius accipiamus. Pugnare qui docent, prius didicerunt. Arma autem pugnantium sunt potissima, ensis, quo, ut vulnerent, accinguntur; & scutum, quo proteguntur. In spirituali pugna gladius est verbum Dei; clypeus, patientia: hæc sustinemus, quod illud docet, sustinendum. Nec sanè docet inani eloquio, sed multiplici exemplo. Qualia etiam ethnicus Cicero arma, in hoc bello suavit vsurpanda. *Quæ sunt ista?* inquit: *contentio, confirmatio, sermoq; intimus, quum ipse secum; caue turpe quidquam, languidum, non virile. Obuersentur specios honesta animo; Zeno proponatur Eleates, qui perpeffus est omnia potius quam conscios delenda tyrannidis indicaret. De Anaxarcho Democritio cogitetur: qui cum in manus Cyprii Nicocreontis Regis incidisset, nullum genus supplicij deprecatus est, neque recusavit. Calanus Indus, indoctus ac barbarus, in radicibus Caucafi natus, sua voluntate vinus combustus est. Nos, si pes conduluit, si dens (sed fac totum dolere corpus) ferre non possumus. Opinio est enim quadam effaminata ac lenis, nec in dolore magis, quam eadem in voluptate, quâ cum liquefcimus, fluimusq; mollitiâ, apud aculeum sine clamore ferre non possumus. At verò C. Marius rusticanus vir, sed planè vir, cum secaretur, ut supra dixi, principio vetuit se alligari: nec quisquam ante Adarium solutus dicitur esse factus. Cur ergo postea*

I.

Cicer. lib. 2. Tulcul. 99.

Et

alijs?

ali? valuit authoritas. Videſne igitur eſſe opinionis, non natura ma-
lum? & tamen fuiſſe acrem morſum doloris, idem Marius oſtendit:
crus enim alteram non prebuit. Ita & tulit dolorem ut vir, & ut ho-
mo, maiorem ferre ſine cauſa neceſſariâ noluit. Totum igitur in eo eſt,
ut tibi imperes. Hucusque Tullius, demonſtrans, ab exemplis, &
auctoritate patientiam doceri, artemque vincendi doloris.

II.

Quamquam exemplis illius opus non eſt: vera religio verio-
ris patientiæ exempla ſubminiſtrat; & domi, quod aiunt, iſta
nobis naſcuntur, ut jam non ab Ethnicis, aut aliunde neceſſe ſit
exempla mutuari, cum eadem, atque etiam maiora inueniantur
in Chriſtianis. Atque in primis illud, quod de S. Ignatio Socie-
tatis noſtræ Fundatore, adhuc militiam & ſæculum ſpirante, ve-
ro, in doloris cum ſumma patientiâ tolerandi exemplis, Chriſtia-
no Mario memoratur. Cum enim ænea bombardæ pila crus ei
dextrum confregiſſet, depulſo mortis periculo, oſſa ſolidari jam coepe-
rant, & arctius conſtringi: duo tamen ſupererant inſommoda, alte-
rum efficiebat os ſub genu relictum, quod extra prominebat foras, alte-
rum tibia contracta breuitas, qua & rectè illum incedere, & pedibus
firmiter conſiſtere prohibebat. Quibus incommodis ut mederetur, cum
elegantia eſſet, habitusq; corporis ſtudioſiſſimus, atque inſtitutum milita-
ris vita curſum proſequi ſtatuiſſet, ex medicis primùm quaſiuit, poſſene
os illud, quod deformiter eminebat, excidi? Poſſe quidem affirmarunt,
ſed grauiſſimo tamen dolore, & omniū, quos in curatione toleraſſet, ma-
ximo. Verùm ille nihilominus, ut ſua voluntati ſatisfaceret, & (quod
me audiente narrauit, ait Ribadeneira) ut habiles atque elegantes
urbanas ocreas geſtare poſſet, ſecari os juſſit: neque à propoſito abduci po-
tuit, ligariq; ſe omnino veniit, eademq; conſtantis animi firmitate cru-
ciatum illum pertulit, qua ſuperiores vicerat. Atque hoc remedio de-
formitas oſſis ſublata eſt.

III.

Quis Marium deſideret, crus pariter, & fortis viri exem-
pla præbentem? Et quamquam illa doloris tolerantia, non Chri-
ſti cauſâ ſuſcepta fuit, indicium tamen in Chriſtiano erat animi,
ob meliorem cauſam, atrociora æquanimiter paſſuri, ut planè
poſtea tulit. Sed iſtud nunc non ago, ut hæc deducam: abunde
exemplorum datum eſt. Illud oſtendo, ſuos Chriſtianis Marios
non deſſe, longeque viros fortiores in Eccleſiâ reperiri. Quos
ac ſit

Petr. Ridad
lib. 1. de vita.
S. Ignatij.
cap. 1.

ne fit opus in vltima Thule quærere, etiam passim obuios habemus: *Purpurata est*, inquit S. Augustinus, *vniversa terra sanguine Martyrum, floret calum coronis Martyrum, ornata sunt Ecclesia memorijs, insignita sunt tempora natalibus Martyrum, crebrescunt sanitates meritis Martyrum.* Ita loca omnia, omnia tempora, omnia negocia Martyres nobis offerunt, & inculcant intuentos, contemplandos, imitandos: vt, quia vbique occurrunt patiendi causæ, nusquam desint patientiæ monumenta; discamulque dicere: *Quid gloriosius, quid hæc felicius vlli hominum poterit ex divina dignitate contingere, quam collegam Passionis cum Christo, in Christi nomine factum fuisse?* Ita Martyr dixit, vel Martyres effecturus, vel patientes.

S. August. in
Psalm. 118.
term 30.

S. Cyprian.
lib. 5. ep. 12.

Videamus quid dixerit Confessor, cuius hæc sunt. *Sed dicit aliquis: Nulla ratione possum inimicos meos diligere. In omnibus scripturis Deus tibi dicit, quia potes. Tu è contrario respondes, non posse. Considera nunc, vtrum tibi, an Deo debeat credi. Et idè quia veritas mentiri non potest, iam excusationes suas relinquat humana fragilitas, quia nec impossibile aliquid potuit imperare, quia iustus est; nec damnaturus est hominem pro eo, quod non potuit vitare, quia pius est. Quid tergiversamur incassum? Nemo enim quantum possumus, melius nouit, quam qui nobis ipsum posse donauit. Tor mulieres, clerici, pueri, tanta, & tam delicata puella flammis & ignes, & bestias æquanimiter pertulerunt, & nos stultorum hominum conuitia dicimus tolerare non posse, quæ nobis malorum hominum nequitia inferuntur; si possumus, etiam vsq; ad mortem illorum, nostras iniurias vindicamus. Vnde nescio qua fronte, vel qua conscientia cum omnibus sanctis in aterna beatitudine partem habere desideramus, quorum exempla sequi in rebus minimis non acquiescimus.* Ita cum Martyre Cypriano Augustinus Confessor dixit.

I V.
S. Aug. term.
6. de temp.

Ita dixit & Confessor longique Martyrij exantlator Chryso-
stomus Constantinopoli eiectus, atque in exilium proturbatus, vt quæ itinerum molestijs, quæ militum sauitijs conficeretur, quemadmodum & confectus est. Is ergo exemplis vti nos docens, ad Cyriacum pariter exulantem ita loquitur: *Equidem cum vrbe Constantinopolitanâ exigerer, nihil horum curavi, sed ita mecum ipse locutus sum: si Imperatrix me proscribere volet,*

V.
S. Chrysoft.
ad Cyriac.

proscribat; Domini est terra, & plenitudo eius: si ferrà discindere velit, discindat: Isaiam habeo exemplum. Si me in mare vult proycere, Iona reminiscar. Si in caminum vult conycere, tres illos inuenies habeo, qui id pertulerunt. Si me bestys vult obycere, Danielus meminero in lacum leonum coniecti. Si lapidare me vult, Stephanum habeo Pro-
somartyrem. Si caput mihi vult auferre, Ioannem habeo Baptistam. Si substantiam vult adimere, adimat famem: nudus egressus sum de ventre matris mee, nudus reuertar illuc. Exhortatur Apostolus: Personam hominis Deus non recipit. Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem. Et me Dauid ipse armat, dicens: Loquebar in conspectu Regum, & non confundebam. Hac talia cura Chrysothomo, in aduersis profiteamur; vt vel illius exemplo exemplis sanctorum inhareamus.

VI.
S. Cyprian.
loc. cit.

Aut cum D. Cypriano, immo cum ipso Apostolo, ventis nauem quatientibus, omnique periculorum tempestate in nos sequente exclamemus: *Quis nos separabit à charitate Christi? pressura, an angustia, an persecutio, an fames, an nuditas, an periculum, an gladius? sicut scriptum est: quia propter te interficimur tota die, astimatis sumus velut oues victima; sed in ys omnibus superuincimus, pro eo, qui nos dilexit. Hac & huiusmodi cum in Euangelio conlata perlegimus, & quasi faces quasdam ad inflammandam fidem Dominicis vocibus; suppositas nobis sentiamus, hostes veritatis iam non tantum non perhorrescimus, sed prouocamus; & inimicos Dei iam hoc ipse, quòd non cesimus, vincimus; & nefarias contra veritatem leges subigimus: & si nondum nostrum sanguinem fudimus, sed fudisse parati sumus. Nemo hanc dilationis nostra moram clementiam iudicet; qua nobis officit; qua impedimentum gloria facit; qua calum differt; qua gloriosum Dei conspectum inibet: in huiusmodi onino certamine, & in huiusmodi, ubi decertat fides praelio, mora Martyras non distulisse, vera clementia est. Tali sermone, immo virtute praeluxit nobis Cyprianus, si sapiamus, vtique secuturis, quandoquidem sacra hac aliter non constant.*

VII.
S. Basil. hom.
20 de 40.
Martyr.

Sibi autem & nobis praeluxere quadraginta Martyres, apud S. Basilium, sese mutuò ad martyrium in gelido stagno calide ob-
eundum his vocibus incendentes: *Gratias agimus tibi, Domine, quòd cum isto amictu simul & peccatum oxuere licet, quoniam obser-*
pentem

pentem enim induimus, ob Christum verò exuimus. Quas Domino, qui pro nobis est spoliatus, dignas gratias reddemus? quid magnum seruo, si ea, qua passus est Dominus, subeat? Durum profectò frigus; sed dulcis Paradisus. Affligens glacies, sed delectabilis requies. Breui tempore durantes, sinus Abraha nos perpetuò fouebit. Vnam noctem cum auro sempiterno commutabimus. Incendatur frigore pes, ut cum Angelis continuo saltet. Torpescat frigore manus, ut facultatem habeat in Deum attollendi. Quot enim commilitones nostri ceciderunt, fidem mortali Regi seruantes? Nos, pro fide in verum Deum seruandà, hanc vitam non proiciemus? Quando semel mori oportet, moriamur, ut viuamus. Fiat sacrificium nostrum coram te, Domine: & volut hostia viuentes tibi placentes, nosmet hoc seuo gelu immolantes abs te recipiamur. Sic exemplum dantes pariter & accipientes, animati simul sunt, dum exanimarentur. Neque fefellit eos spes, de fluuio enim frigoris, ad torrentem voluptatis transierunt; symbolum afferentes tesseramque cæli, superatos, Christi IESV amore, cruciatus. Ad quos animosè excipiendos, hac ipsa ratione, & oratione tali nos acuit S. Damianus. Inter pressuras & arumnas ad illum semper oculos erige, qui te paratus est, post flagella, dulcedinis sua gremio confortare; qui te, post turbines, & procellas, in superna quietis amenitate constituet, & ab oculis tuis lachrymas linteis consolationis absterget. Ita messis sementem, victoria pugnam, portus nauigandi laborem excitat, & consolatur. Isto clypeo qui se regit, ictum non fugit, sed quærit; neque verberantem odit, sed diligit, tamquam eum, qui excitator sit virtutis, & causa præmiorum. S. Cyprianus, ut est in Actibus Passionis eius apud Pamelium, lectà iussu Proconsulis tabellà, in qua hæc sententia erat: *Tascium Cyprianum gladio animaduerti placet*, respondit, *Deo gratias*; & mox spiculatori 25. aureos numerari iussit. Cur hoc fecit? exemplo inductus est ipsius Dei hostibus suis beneficientis. Ita enim disserens De bono patientiæ loquitur. Si nobis Dominus & Deus Pater est, sectemur patientiam Dei pariter & Patris: quia & seruos oportet esse obsequentes, & filios non decet esse degeneres. Qualis verò in Deo, & quanta patientia, quòd in contumeliam sua maiestatis & honoris instituta ab hominibus profana templa, & terrena figmenta, & sacra sacrilega patientissime sustinens, super bonos & malos aequaliter facit diem nasci, & lu-

S. Damian.
lib. 8 ep. 6.

S. Cyprian.
de bono pat.

men solis oboriri, & cum imbribus terram rigat. Nemo à beneficije eius excluditur, quò minus iustus, similiter & iniustus discretas pluvias largiatur. Videmus inseparabili equalitate patientia nocentibus & innoxijs, religiosis, & impijs, gratias agentibus & ingratis, Dei nutu tempora obsequi, elementa famulari, spirare ventos, fontes fluere, grandescere copias messium, fructus mitescere vinearum, exuberare pomis arbusta, nemora frondescere, prata florere. Et cum crebris, immo continuis exacerbetur offensis Deus, indignationem suam temperat, & prestitutum semel retributionis diem clementer expectat. Hæc docuit Cyprianus, calamo primùm, postea etiam exemplo, quando spiculatori suo benefecit.

VIII.

S. Basil. hom.
24. de legen-
dis libris gen-
tilium.

Quod quidem homini Christiano tantò debet esse faciùs, quando audit, & legit, ab Ethnicis quoque esse factitatum. Quamobrem D. Basilus eiuscemodi quoque exempla censuit non prætermittenda, sed cum Christianæ quoque vitæ regulis populo admetienda. Homo quidam, ait, in foro Periclem probis omnibus incessabat: is autem minimè curare visus toto fere die sustinuit. Deinde iam vespere discedentem cum lumine comitatus est, ne quid in Philosophia studio admitteret. Rursus quidam Euclidi Megarensi, animo concitatus mortem se iravit illaturum; ille verò contra se patienter laturum iuravit, & ei, quamvis infesto, se conciliatum iri. Quidam vehementi impetu Socratis faciem cecidit, hic autem minimè commotus furentem debacchari, & iram satiare permisit, ex quo eum totum ex plagis tumidum, & contusum reddidit. Ubi verò ille cadendo destitit, nihil aliud Socrates fecisse dicitur, quam fronti propria inscripsisse: Tali fecit, velut statua cuidam auctoris nomen, & eo modo se vindicasse. Quæ omnia profectò nostris congruentia videntur, & magnoperè imitanda censerem. Nam Socratis hoc, germanum est illi præcepto, quod maxillam verberanti, & alteram præbere iubet. Illud verò Periclis, & Euclidis, simile illi, quod persequentes sustinere, ac mansuetè illorum iras tolerare, & inimicis etiam bona precari doceat. Ita S. Pater exempla etiam non sanctorum censuit usurpanda, in sanctorum instructionem.

Matth. 5. 11.

IX.
S. Chrysoft.
hom. de
mansuetud.

Multò verò magis exemplo Christi nobis, & sanctorum est utendum. Congruium est, ait S. Chrysoströmus, ut quando quis contumeliâ nos afficit, vel verberat, vel alia ratione affligit, sustineamus omnia.

omnia mansuetè & patienter. Etenim ipse Dominus & Saluator no-
 ster contumeliâ affectus, verberatus, cruci clavis affixus, leniter tu-
 lit Iudaorum furorem; & licet posset de eis vindictam sumere, non
 sumpsit tamen: sed virtutem suam ostendit, eò quòd concussit terram,
 & mortuos suscitauit, & obscurauit solem, & noctem ex die fecit. Man-
 suetudinem autem declarauit, quia nullum ex his, qui impiè agebant,
 puniuit. Et quia tam mansuetus fuit ipse, vt non solum mansuetè eos
 tulerit, qui crucifigebant, & blasphemabant, sed & Patrem obsecra-
 uerit, ne caelestibus aduersus impios telis uteretur. Idcirco cum & tibi
 graue aliquid & durum ferenti subrepunt furor & ira, recordare man-
 suetudinis Christi: & statim mansuetus eris & clemens. Idem exem-
 pli remedium præscribit Gregorius Nazianzenus, inquiens: Si
 quando animus tuus accepta iniuria dolore exarserit, fac tibi Christus
 Christiq; vulnera in memoriam veniant, quantulaq; pars hec sit eorum,
 que Dominus tuus perpassus est. Hac ratione animi dolorem velut
 aspersâ aquâ extinxeris. Neque id mirum est. Quia non est disci-
 pulus super Magistrum, nec seruus super Dominum. Si patrem fami-
 lias Beelzebub vocauerunt, quanto magis domesticos eius? Denique
 qui dicit, se in Christo manere, debet sicut ille ambulauit, & ipse am-
 bulare. Errat ouis, quæ non sequitur pastorem; miles, qui decli-
 nat ducem.

Quantò faciliùs est ambulare post præcedentem, tantò
 turpiùs est, veteres illos sanctos ante Euangelium fecisse, quod nos,
 vt D. Ambrosius ait, post Euangelium didicimus, & non seruamus.
 Quid autem fecerint patres illi, aut quomodo in via Christi am-
 bularint, indicat Cyprianus his verbis. Inuenimus & Patriarchas,
 & Prophetas, & iustos omnes, qui figuram Christi imagine præcunte
 portabant, nihil magis custodisse in laude virtutum suarum, quam quòd
 patientiam forti & stabili æquanimitate tenuerunt. Sic Abel originem
 martyrii, & passionem iusti hominis initians primus, & dedicans ad-
 uersus fratrem fratricidam non resistit, nec reluctatur, sed humiliter
 & mitis patienter occiditur. Sic Ioseph venundatus à fratribus, & rele-
 gatus, non tantum patienter ignoscit, sed & gratuita frumenta veni-
 entibus largitur, & clementer impartit. Moyses ab ingrato & perfido
 populo contemnitur frequenter, & panè lapidatur, & tamen lenis &
 patienter pro eisdem Deum deprecatur. In Dauid verò quàm magna &
 mira,

S. Gregorius
 Nazianzen,
 in sentent,
 contra Riccius.

Matth. 10. 24
 25.

1. Ioan. 2. 6

X.

S. Ambrosius de
 Ioseph. cap. 1.
 S. Cyprian.
 de bono pa-
 tienter

mira, & Christiana patientia, habuisse in manu sape, ut Saul Regem persequentem se, & interficere concupiscentem, posset occidere; & tamen subditum sibi & traditum maluisse seruare, nec rependisse inimico vicem, sed occisum adhuc insuper, & vindicasse? In hunc modum Cyprianus exemplis afflictos regit atque mitificat.

XI.

Cassian. coll
19. cap. 14.

Hac meditatione nos armari, & in hostem pugnare iubet, etiam Ioannes Abbas, apud Cassianum, inquit: *Cum se homo impatientia siue ira perturbationibus incurfari deprehenderit, contrarijs semetipsum obiectionibus semper exerceat, & propositis sibi multimodis iniuriarum dispendiorumq; generibus, velut ab alio, sibi met irrogatis, assuefaciat mentem suam in omnibus, qua inferre improbitas potest, perfectam humilitate succumbere, atque aspera sibi quaque & intolerabilia frequenter opponens, quantum eis occurrere debeat lenitate, omni iugiter cordis contritione meditetur. Et ita respiciens ad illas sanctorum omnium, siue ipsius Domini passiones, uniuersa non solum conuinciorum, sed etiam paenarum genera, inferiora meritis suis esse pronuntians, ad omnem se dolorum tolerantiam preparabit. Quod si vero vel sui oblitus, vel impatientiam superatus, ab exemplis illis regulaeque deflexerit; tunc, eodem monente, ita se obiurgans & increpans alloquatur: *Tunc ille es, bone vir, qui paulo ante te omnia superaturum mala constantissime presumebas? Quomodo inuicta illa patientia tua, leuissimi verbi prolatione confossa est? Vbi est illud, quod inani fiducia bellum in pace desiderans proclamabas, Paratus sum, & non sum turbatus? Et cum Propheta saepe dixisti: Proba me Domine, & tenta me, ure renes meos, & cor meum. Tali ergo semetipsum compunctionis animaduersione condemnans, inultam animi sui commotionem esse non sinat. Haec ille, & alij; quos longum esset singulos narrare, & paene etiam superuacaneum. Nam qui ex his non discit, patientiae exempla in suum emolumentum conuertere, numquam discet: & fortasse non sine inuidia iners, quod facere ipse nolet, ab alijs fieri reprehendet. Habet ergo satis multa, qui vult imitari; nimis multa, qui vult, reprehendere: iste lapidem offensionis, ille tesseram salutis.**

Psal. 118. 60.
Psal. 25. 1.

CAPVT